SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:283

av Catarina Deremar (C)

Screening högre upp i åldrarna

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en vård på lika villkor utan hänsyn till ålder och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att avskaffa de övre åldersgränserna avseende avgiftsfri screening för livmoderhalscancer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att höja anslagen till forskning om äldres sjukdomar och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Det är glädjande att vi lever längre idag och många har ett långt friskt liv om vi jämför med ett par generationer tillbaka. Men detta till trots så vet vi också att med stigande ålder ökar risken för allvarliga sjukdomar. Vanliga kvinnosjukdomar är bröstcancer och livmoderhalscancer. Här är tidiga upptäckter det som räddar liv. För att göra tidiga upptäckter behöver vi förlänga den avgiftsfria screeningen av dessa båda sjukdomstyper för att minska lidandet och rädda fler levnadsår. Ingen ska behöva avstå från undersökningar av ekonomiska skäl. Vård ska ges på lika villkor oavsett ålder.

Vi har en lag mot åldersdiskriminering och en hälso- och sjukvårdslag där den senares mål är vård på lika villkor. Det är därför anmärkningsvärt att regler som särskiljer människor på grund av ålder infördes under den förra mandatperioden. Det handlar om att screening för livmoderhalscancer gjordes avgiftsfri till 64 års ålder och mammografiscreening till 74 års ålder.

Rent allmänt så ökar risken för cancer med stigande ålder. Samtidigt leder tidig upptäckt av cancer genom screening till mindre lidande och att färre avlider – oavsett i vilken ålder cancern upptäcks. Vi är friskare och lever längre idag än för en generation sedan. Att förebygga cancer måste vara lika angeläget oavsett ålder på patienten. Dessutom vet vi att det särskilt är bland äldre kvinnor som de ekonomiska marginalerna är små.

Internationell forskning visar att äldre kvinnor har minst lika stor nytta av mammografiscreening som kvinnor i yngre åldrar, om inte större nytta. Därtill kan just de åldersintervaller som anges i rekommendationerna för screening med mammografi samt för screening för tjock- och ändtarmscancer vara åldersdiskriminerande, anser Statens medicinsk-etiska råd (Smer).

Åldersdiskrimineringen inom hälso- och sjukvården måste upphöra. En människas ålder ska inte avgöra om en medicinsk åtgärd ska vara kostnadsfri eller om den ska användas eller inte. De åldersgränser som infördes under den förra mandatperioden avseende screening måste avskaffas. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

Överlag är forskningen kring äldres sjukdomar, behandlingsmetoder och läkemedelsanvändning eftersatt. Merparten av forskningen görs kring yngre patienter samtidigt som vi vet att äldre generellt tenderar att drabbas av fler åkommor. När nya metoder eller behandlingar introduceras inom hälso- och sjukvården kan bristen på bra forskning om äldre dessvärre bli en orsak till att exempelvis screeningprogram inte omfattar människor som passerat en viss ålder. Inte för att det finns någon evidens för det motsatta, det vill säga att äldre inte skulle ha nytta av sådan behandling. Bristen på sådan forskning riskerar att leda till att äldre får sämre behandling inom vården. Det är inte rimligt. Det bör därför övervägas att förstärka anslagen till forskningen om äldres sjukdomar.

Catarina Deremar (C)